



# MEMÒRIA D'ACTIVITAT 2019

Fundació General  
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Àrea de  
Patrimoni Cultural

# EL PATRIMONI CULTURAL DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

## ESTATUTS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

*Títol preliminar*

*DE LA NATURALESA I FINS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA*

### **Article 12**

*El patrimoni cultural de la Universitat de València està constituït pels béns mobles i immobles de valor històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic, documental, bibliogràfic, científic, tècnic o de qualsevol altra naturalesa cultural existent a la Universitat de València.*

*La Universitat es compromet a conservar i difondre els diferents valors d'aquest patrimoni i, en particular, la seua biblioteca històrica.*

<b>PRESENTACIÓ</b> .....	5
<b>1 IDENTIFICACIÓ I ESTUDI</b> .....	7
1.1. INCREMENT DE LES COL·LECCIONS .....	9
1.2. OMEKA-UV .....	9
<b>2 CONSERVACIÓ</b> .....	11
2.1 ACTUACIONS EN CONSERVACIÓ PREVENTIVA .....	13
Instal·lació de sistemes de control ambiental per als espais patrimonials .....	13
Normes d'ús d'espais patrimonials .....	17
Trasllat de la galeria de retrats del paranimf .....	17
Prèstec d'obres a exposicions .....	18
2.2 ACTUACIONS DE RESTAURACIÓ .....	18
<b>3 DIFUSIÓ</b> .....	19
3.1 PUBLICACIONS .....	21
Llibre La taula de la Mare de Déu de la Sapiència de la Universitat de València .....	21
Llibre Colecciones de Historia Natural de la Universitat de València .....	21
3.2 DIFUSIÓ DELS BÉNS CULTURALS "IN SITU" .....	24
Projecte expositiu sala de bigues .....	24
Guia d'espais patrimonials i culturals .....	25
Aplicació "Cultura Accesible" .....	25
3.3 E-PATRIMONI / PATRIMONI ELECTRÒNIC .....	26
Pagina web .....	26
Visita virtual a la Nau .....	27
Portal Omeka .....	29
3.4 PARTICIPACIÓ EN COMMEMORACIONS DE CARÀCTER INTERNACIONAL .....	29
Dia internacional de monuments i llocs .....	31
Dia internacional dels museus .....	31
Jornades Europees de Patrimoni .....	31
3.5 EDUCACIÓ I PATRIMONI .....	32
Curs 'El patrimoni cultural i científic de la Universitat de València com a recurs didàctic' .....	32
3.6 COMUNICACIÓ .....	33
Premsa escrita .....	33
Xarxes socials .....	34
Agendes d'activitats culturals .....	36
<b>4 UNIVERSITAT I PATRIMONI</b> .....	37
4.1 ACTUACIONS DINS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA .....	39

Aportacions al Pla Director d'Infraestructures .....	39
Consultoria i assistència tècnica al Centre Cultural La Nau .....	39
Atenció a consultes i peticions de centres i serveis .....	40
Col·laboració amb l'oferta formativa reglada .....	42
<b>4.2 ACCIONS AMB ALTRES UNIVERSITATS .....</b>	<b>42</b>
Reunió de vicerectorats de les universitats valencianes .....	42
Encontre de vicerectorats de les universitats espanyoles .....	43
<b>4.3 LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA COM A INSTITUCIÓ CONSULTIVA EN</b>	
<b>MATÈRIA DE PATRIMONI CULTURAL .....</b>	<b>44</b>
Tramitació de redacció d'informes BIC .....	44
Comissió per a declarar la paella com a Bé d'Interés Cultural Immaterial .....	44
<b>5 RECURSOS .....</b>	<b>41</b>
<b>EL PATRIMONI CULTURAL DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA I LA SEUA GESTIÓ .....</b>	<b>51</b>
EL PATRIMONI CULTURAL DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA .....	53
L'ÀREA DE PATRIMONI CULTURAL .....	56





# PRESENTACIÓ

La Universitat sorgeix a l'Europa baixmedieval com un lloc de trobada entre persones que desitjaven aprendre i altres que volien ensenyar. La transcendència universal d'aquesta institució de formació superior ha fet que siga valorada com una de les més grans creacions de la civilització occidental. Al llarg de segles d'activitat acadèmica les universitats han generat un gran llegat format per béns mobles i immobles que conformen una categoria patrimonial amb una entitat pròpia: el patrimoni cultural i científic universitari.

Des de finals del segle XX, quan les universitats històriques han pres consciència com a titulars i dipositàries d'aquest llegat, estan dedicant una part dels seus recursos econòmics i humans a la seua conservació i acreixement. Una adequada gestió del patrimoni cultural passa per un desenvolupament equilibrat i harmònic les tres funcions bàsiques que la integren: la identificació, la conservació i la difusió.

Inventariar els béns culturals, estudiar-los per a conèixer-los, ha de ser necessàriament la primera tasca. Aquests varen ser els primers objectius que van marcar les línies de treball de l'Àrea de Patrimoni Cultural des del seu inici, on es va arribar a completar l'inventari de les col·leccions històric-artístiques, treballs que també van ser assumits i realitzats per altres col·leccions universitàries. Aquestes primeres fitxes de catalogació en paper

es traslladaren després a suport informàtic. Però el desenvolupament de la xarxa i la implementació de protocols d'accés obert al coneixement presenta noves oportunitats en la concepció dels inventaris com a eina bàsica de gestió que reclamen una posada al dia amb la implementació de plataformes online, de gran utilitat per al treball intern i per a la seua difusió. En aquest àmbit, l'experiència pilot desenvolupada en les col·leccions històric-artístiques sobre la plataforma Omeka ha estat oferida i assumida per la resta de les col·leccions amb la idea de crear una plataforma única on es mostren les diverses col·leccions de la Universitat. Aquesta línia de treball conjunt, encetada el 2018, ha vist materialitzats els seus primers resultats en el 2019 i ha de constituir una línia de treball prioritària durant els propers exercicis dins d'aquest àmbit relatiu a la identificació i estudi.

A l'hora cal planificar estratègies de conservació preventiva per a assegurar el manteniment dels valors i significats i incrementar l'esperança de vida dels béns culturals. Però, tot i això, els deterioraments naturals de les obres produïts pel pas del temps o per la influència d'agents externs fan necessària la planificació i materialització d'un pla de restauració. En aquest sentit s'ha treballat en implementar accions de control del clima dels espais patrimonials del Centre Cultural La Nau on es conserven obres artístiques i en regular l'ús dels espais per a que siga compatible la seua

funcionalitat i confort amb l'adequada conservació dels béns. Durant la darrera dècada s'han produït importants avanços en aquesta matèria, que han cristallitzat en l'aprovació d'un Pla Nacional de Conservació Preventiva per part de l'Institut del Patrimoni Cultural d'Espanya l'any 2015. Durant els propers anys la Universitat ha de continuar treballant per a completar la implementació dels protocols de conservació preventiva que les exigències actuals reclamen.

La difusió és la raó de ser del patrimoni, ja que els béns culturals s'estudien i es conserven per a ser coneguts i estimats per tothom, en atenció a la dimensió i naturalesa social que acompanyen. La publicació dels resultats de les investigacions realitzades en forma de llibres o monografies o els diferents recursos que faciliten el coneixement directe dels béns culturals per part de les persones que els visiten, són algunes de les activitats realitzades amb les quals hem tractat de donar compliment a aquests objectius. A hores d'ara, la xarxa obri unes possibilitats de difusió infinites que són compatibles i complementàries amb la difusió realitzada amb l'ús directe dels béns i espais culturals. A més de la publicació en línia de la part de les col·leccions que es troben en la plataforma Omeka, s'han realitzat diverses accions per posicionar el patrimoni universitari en la xarxa. La millora de la pàgina web de presentació de l'àrea o la visita virtual als espais patrimonials de La

Nau en 3D considerem que són les principals fites assolides en aquest sentit. Tal com proposa el Pla Nacional d'Educació en Patrimoni Cultural (2015), aquesta tasca és fonamental per a transmetre el coneixement dels seus valors identitaris i fomentar el respecte a la diversitat cultural en l'àmbit de l'educació formal, a la qual cosa hem contribuït mitjançant l'organització d'un curs de formació del professorat sobre el patrimoni cultural universitari. Altra faceta no menys important de la difusió és la comunicació, que hem desenvolupat fonamentalment a través de la premsa i de les xarxes socials.

La Universitat de València disposa d'un gran equip de persones professionals en diverses disciplines. La participació i implicació directa d'aquests recursos humans i tècnics de la pròpia institució explica que s'haja pogut materialitzar tot el conjunt d'activitats i projectes que es presenten en aquesta memòria amb una despesa econòmica relativament baixa. Especialment cal destacar i agrair la dedicació del personal propi de l'Àrea de Patrimoni Cultural, també de les persones responsables de les diferents col·leccions patrimonials i dels seus equips, i del personal del Servei d'Informàtica que amb el seu treball i implicació han possibilitat l'inici d'un programa conjunt que integra totes les col·leccions que conformen el patrimoni universitari.

# 1 IDENTIFICACIÓ I ESTUDI

La primera tasca en qualsevol procediment de gestió és la identificació; conèixer amb quins béns comptem. Aquest coneixement ens permet plantejar estratègies de gestió d'una forma adequada i coherent. En l'àmbit del patrimoni cultural, l'inventari constitueix l'instrument bàsic sobre el que s'ha d'assentar una eficaç política de protecció i difusió del patrimoni cultural. La informació bàsica del bé que s'obté amb l'inventari pot completar-se amb posterioritat amb estudis especialitzats, realitzats des de la pròpia institució o des de fora. En atenció a la dimensió social dels béns culturals, resulta lògic pensar que aquesta informació ha de ser posada a la disposició de la collectivitat en accés obert per a finalitats d'estudi, educació o simplement de delectació. Les plataformes digitals obrin grans possibilitats per als inventaris de béns culturals concebuts com a eina de gestió i de difusió.

## 1.1. INCREMENT DE LES COL·LECCIONS

La Universitat de València continua incorporant obres de caràcter artístic a les seues col·leccions. Entre els mecanismes pels quals s'incorpora nova obra està la compra i la donació. Enguany les incorporacions al patrimoni cultural de la Universitat de València han sigut:

*Compra:*

- Retrat del degà Federico V. Pallardó

Calatayud, per a la galeria de retrats de degans de la Facultat de Medicina. Obra de Manuel Boix, oli sobre tela. Data de compra 19/06/2019.

- Orla de la Facultat de Medicina de València, promoció 1881-1882. Data de compra: 27/06/2019.

*Donacions:*

- De Juan Cuéllar, l'obra Hueco – *El lugar del olvido*, oli sobre tela. Data de donació 28/01/2019.

## 1.2. OMEKA-UV. PLATAFORMA PER A LA GESTIÓ INTEGRAL DE LES COL·LECCIONS PATRIMONIALS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA I LA SEUA DISPOSICIÓ AL PÚBLIC MITJANÇANT EXPOSICIONS VIRTUALS

Fa 5 anys es va plantejar la necessitat d'una eina informàtica per a la transformació digital del patrimoni cultural de la Universitat de València, seguint les recomanacions de la declaració de Berlín de 2003: "La Internet ha canviat fonamentalment les realitats pràctiques i econòmiques relacionades amb la distribució del coneixement científic i el patrimoni cultural. Per primera vegada en tots els temps, la Internet ens ofereix l'oportunitat de construir una representació global i interactiva del

coneixement humà, incloent el patrimoni cultural, A més, moltes d'elles no estan accessibles al i la perspectiva d'accés a escala mundial”.

Després de fer un estudi de mercat, es va elegir la solució open source Omeka. La Universitat de València compta amb un important patrimoni cultural recollit en diverses colleccions museogràfiques, de diferents tipus, en un nombre entorn de trenta, amb centenars de milers d'objectes inventariats, i un nombre indeterminat (entorn dels dos milions d'objectes) per inventariar i digitalitzar. Actualment, aquestes colleccions es troben disseminades en diferents sistemes informàtics amb diversos esquemes de catalogació. En molts casos, al no ajustar-se a estàndards o per la pròpia naturalesa de l'aplicació en què resideixen, no permeten l'intercanvi d'informació amb altres sistemes estandarditzats i validats internacionalment.



Treballs de catalogació de la collecció de fotografia històrica

públic, la qual cosa resulta contradictòria a l'esperit de la declaració de Berlín, de posada en xarxa del patrimoni cultural universal de la humanitat. Aquesta difusió és encara més important en les entitats públiques, especialment les universitats, amb un important patrimoni cultural. Aquesta eina informàtica permet doncs, un millor i major coneixement dels béns propis de la Universitat de València. Aquesta és una nova eina per a la gestió integral de les col·leccions patrimonials de la Universitat de València, béns mobles i immobles, i de la seua difusió internacional, a través de les exposicions virtuals.

El programa adaptat per la Universitat de València, Omeka, i les millores que s'han introduït en aquest programari, per part del Servei d'Informàtica i l'Àrea de Patrimoni Cultural, han permés incorporar, a diferència d'altres programes i eines informàtiques de Museus, tants models de fitxa de catalogació com especialitats i col·leccions existeixen, arribant al nivell òptim per a la descripció específica i exhaustiva de cadascuna de les col·leccions.

Així, aquestes col·leccions formen part d'un mateix repositori global i d'un inventari comú conjunt. D'aquesta forma, i mitjançant el treball realitzat per l'Àrea en els últims anys, disposem d'una eina versàtil i professional per a la gestió integral de les diferents col·leccions que formen part del nostre patrimoni cultural. De la mateixa forma, i responent a les necessitats de registre,

inventari, estudi i catalogació de les col·leccions, Omeka permet la incorporació, en cadascuna de les fitxes i de manera independent, de tants materials, documents, imatges, etc., tan ampli com requerisca les obres estudiades. En aquest sentit, poden formar part de cadascun dels registres, el nombre d'imatges necessari per al seu estudi (amb la qualitat i resolució tan altes com necessitem), reproducció d'objectes animats en 3d, i també altres recursos digitals i/o documentals, com la geolocalització dels objectes, o la incorporació de vídeos. L'aplicació també permet el treball simultani de diferents professionals al mateix temps. De la mateixa forma, la perdurabilitat de la plataforma i del mateix contingut, queda garantida per la còpia diària en diferents servidors intercampus que té actius el Servei Informàtic de la Universitat de València, ja que la integritat de la informació digital, i la seua duració a futur, és també un element fonamental en la cura i manteniment de les col·leccions. Omeka, ofereix una capacitat de gestió de les col·leccions patrimonials no coneguda fins al moment, amb capacitat a més per a adaptar-se a futurs usos i a necessitats noves.



## 2 CONSERVACIÓ

Dins d'aquesta faceta que comprén la gestió del patrimoni cultural s'emmarquen les diverses actuacions que tenen per objecte garantir la salvaguarda dels béns culturals per a poder gaudir-los i transmetre'ls a les generacions futures amb tota la riquesa de la seua autenticitat. La conservació atén accions preventives i de restauració.

### **2.1. ACTUACIONS EN CONSERVACIÓ PREVENTIVA**

El Pla Nacional de Conservació Preventiva, elaborat per l'Institut de Patrimoni Cultural d'Espanya (IPCE) en 2015, la defineix com "una estratègia de conservació del patrimoni cultural que proposa un mètode de treball sistemàtic per a identificar, avaluar, detectar i controlar els riscos de deterioració dels objectes, col·leccions, i per extensió qualsevol bé cultural, amb la finalitat d'eliminar o minimitzar aquests riscos, actuant sobre l'origen dels problemes, que generalment es troben en els factors externs als propis béns culturals, evitant amb això la seua deterioració o pèrdua i la necessitat d'escometre dràstics i costosos tractaments aplicats sobre els propis béns". D'aquesta manera atén, estudia i controla tots els agents de deteriorament: el clima, la il·luminació, les plagues biològiques, els esdeveniments catastròfics (incendis, inundacions, terratrèmols...). També s'ocupa de la prevenció dels actes vandàlics així com de tota mena d'accidents

provocats per acció humana, on s'inclou des del robatori fins a la manipulació i transport de les obres. En definitiva, comprén el conjunt d'accions destinades a assegurar la salvaguarda o a augmentar l'esperança de vida dels béns culturals. Dins d'aquest àmbit s'han realitzat les següents accions:

### **Instal·lació de sistemes de control ambiental per als espais patrimonials**

Les institucions amb responsabilitats sobre el patrimoni cultural assumeixen el compromís de mantindre les obres en unes condicions adequades de conservació per a previndre que es perden o es deteriorenen de forma anticipada. La conservació preventiva comprén diversos aspectes, com ara la seguretat física, plagues, catàstrofes naturals o accidentals, i les condicions ambientals de temperatura i humitat, l'adequat control dels quals contribueix a augmentar l'esperança de vida d'un objecte o col·lecció.

Llevat dels dos dipòsits d'obra existents al Centre Cultural La Nau, els espais patrimonials on es conserven obres pictòriques no disposaven de cap sistema de registre i control de les condicions ambientals. Per això s'ha instal·lat una sonda en el paranif, capella, sala de juntes i dependències rectorals respectivament.

El model elegit és la sonda radio Saveris HR amb visualitzador per a mesurar humitat i temperatura

ambient. Aquestes sondes s'han sintonitzat per radiofreqüència a la central que disposa el centre per al control de la climatització. Transmet la informació registrada cada hora i disposa d'un software informàtic que emet informes setmanals de cada espai. També transmet alarmes per correu electrònic a l'instant en el moment en que els nivells de temperatura i/o humitat relativa ultrapassen els paràmetres que s'han determinat com a òptims.

### **Normes d'ús d'espais patrimonials**

Els espais patrimonials són llocs especialment sensibles, quant al grau de protecció que han de tenir, i a la cura amb el qual s'han de tractar les col·leccions d'art i objectes que alberguen. Per aquest motiu, la Universitat de València ha plantejat, mitjançant la redacció d'unes normes, la cura dels espais singulars del seu edifici històric. Aquestes normes bàsiques han de vetlar per la bona cura de les instal·lacions, obres, i objectes de valor, presents en aquestes sales de categoria especial, i durant el desenvolupament d'activitats extraordinàries que requerisquen de la seua utilització. En aquest sentit, han de tenir la màxima consideració els següents espais: Paranimf, Capella de la Sapiència i les dependències rectorals, especialment, la Sala de Juntes. Totes elles situades en l'edifici històric de la Universitat de València, Centre Cultural La Nau.

A principis d'any la directora de Gestió Cultural del

Centre Cultural La Nau, Ana Bonmatí, ens va traslladar una proposta per a elaborar unes normes d'ús dels espais patrimonials de La Nau, que tractaren de conciliar el seu ús i les necessitats de conservació dels seus elements i valors culturals.

Per a la seua redacció es va partir de la experiència pròpia acumulada a partir de les diverses cessions i usos dels espais de La Nau. També es va consultar altres universitat històriques que disposen d'espais patrimonials (Granada, Barcelona, Santiago de Compostela i Saragossa), a les quals agraïm la seua col·laboració per compartir les seues experiències i normatives d'utilització.

En base a aquestes premisses es van redactar unes normes que regulen l'ús dels espais patrimonials del centre cultural La Nau, centrades en els àmbits que contenen una major concentració de béns mobles d'interés i una major riquesa de decoració aplicada a l'arquitectura, com són la capella, el paranimf i les dependències rectorals. Aquestes característiques especials obliguen a adoptar unes actituds més acurades que tracten de possibilitar el seu ús i fruïció per part de les persones usuàries, tot garantint en darrera instància la seua adequada conservació.

### **Trasllat de la galeria de retrats del paranimf**

El paranimf de la Universitat de València és un dels espais patrimonials més interessants del Centre Cultural La Nau, com a seua històrica de



la Universitat, sobretot pels seus valors històric, artístic i simbòlic. Tot i que les primeres notícies de la seua existència daten del segle XVII com a teatre acadèmic, assoleix la seua imatge actual amb la reforma projectada per l'arquitecte Sebastián Monleón en 1864. Actualment continua servint a la seua finalitat representativa, ja que allí se celebren els actes acadèmics solemnes com les cerimònies d'obertura del curs o les investidures de persones doctores. A més té un ús freqüent dins la programació cultural del centre, com a sala de conferències, presentacions o debats. Per aquest motiu s'ha realitzat un projecte d'instal·lació de climatització que proposa un equilibri entre el confort de les persones assistents als diferents actes i activitats que s'hi realitzen i la conservació del seus elements de rellevant valor cultural.

Amb motiu de l'execució de les obres, prevista entre els mesos de gener i abril de 2020 es va procedir a traslladar els 40 retrats que conformen la galeria de personatges il·lustres entre els dies 19 i 20 de desembre, per tal de garantir la seua adequada conservació. El lloc elegit per a la seua ubicació temporal ha estat la capella, que compta amb unes condicions climàtiques estables durant aquest període i prou semblants a les del paranimf. Per al seu adequat emmagatzematge s'han construït un contenidor de tauler DM format per quatre mòduls amb capacitat per a 10 retrats cadascun, que es troben separats per guies de poliestiré extruït (XPS) en la cara superior i inferior per a col·locar les obres.

A més, s'han protegit les làmpares i els elements arquitectònics singulars que poden resultar afectats per l'execució dels treballs temporals forma part dels treballs realitzats per l'Àrea de Patrimoni Cultural de la Universitat de València. Enguany s'han realitzat els següents préstecs d'obres a altres institucions:

- Retrat del Rector Vicente Blasco. Cedit per a l'exposició *Floridabanca, la sombra del rey*. Múrcia, del 28 de gener al 28 d'abril.
- Orla de la Facultat de Medicina, 1922-23. Cedit per a l'exposició *Dubón, un artista republicà*. València, MUVIM, del 17 d'abril a l'1 de setembre de 2019.
- Cessió de 4 fotografies per a l'exposició *Humberto Rivas, el creador de imàgenes*, realitzada a Madrid del 21 de setembre al 5 d'abril de 2019.

## 2.2. ACTUACIONS DE RESTAURACIÓ

Es poden definir com un conjunt d'operacions que actuen directament sobre el bé. Es realitzen quan el patrimoni ha perdut part del seu significat o característiques originals i s'intervé de manera científica i rigorosa per a transmetre'l a les generacions futures amb tota la riquesa de la seua autenticitat. La restauració és l'activitat extrema de la conservació.



# 3 DIFUSIÓ

La principal raó de ser dels béns culturals és la possibilitat que la societat els conega, els valore i els gaudisca. El patrimoni cultural ha de ser conegut i disfrutat per totes les persones, fet que dóna sentit als esforços que realitzen les administracions i els seus titulars per protegir, conservar i mantenir aquest llegat.

Aquesta difusió és una tasca molt àmplia i es pot realitzar des de diversos canals i amb diferents suports.

## 3.1. PUBLICACIONS

A través de les publicacions podem conèixer millor i més en profunditat el patrimoni cultural. Enguany s'ha conclòs l'edició de dues monografies que fan públics els resultats de treballs d'investigació i estudi de les col·leccions i béns culturals que conformen el patrimoni universitari.

### **Llibre La taula de la Mare de Déu de la Sapiència de la Universitat de València**

Daniel Benito Goerlich y Adrià Besó Ros, eds. Publicacions de la Universitat de València, 2019.  
<https://puv.uv.es/taula-de-la-mare-de-deu-de-la-sapiencia.html>

La Universitat de València va commemorar l'any 2016 el V centenari de la taula de la Verge de la Sapiència. Aquesta peça excepcional va ser pintada pel valencià Nicolás Falcó en 1516. Amb motiu

d'aquesta important efemèride, es van realitzar un conjunt d'analítiques encaminades a establir el seu actual estat de conservació, i un major i millor coneixement d'aquesta. Al mateix temps, teníem la hipòtesi que l'obra havia sigut pensada d'una altra manera i que, en l'esdevenir de la seua execució, alguns trets iconogràfics, molt importants, havien canviat. Les anàlisis que presentem ara vénen a confirmar aquest supòsit, i ens conviden a descobrir els secrets d'aquesta magnífica pintura del primer renaixement valencià. La taula de la Verge de la Sapiència és a més testimoni de la història prístina de la Universitat de València, ja que ha romàs intacta en la institució des del seu inici.

### **Llibre Colecciones de Historia Natural de la Universitat de València**

Anna García-Forner, ed. Publicacions de la Universitat de València, 2019.

<https://puv.uv.es/colecciones-de-historia-natural-de-la-universitat-de-valencia.html>

La Universitat de València, durant més de cinc segles d'història ha recopilat i generat un patrimoni cultural, científic i natural que, generalment, és quasi invisible, tancat als seus departaments universitaris, en molts casos totalment infrautilitzat. Amb aquest llibre hem volgut traure'l a la llum, que es conega i adquireisca de nou sentit per augmentar-ne el prestigi, la visibilitat i l'accessibilitat, que s'entenga i que, per tant, siga valorat. Que servisca de font de

noves investigacions, d'estímul per a futures i futurs naturalistes i científics, de coneixement per a altres investigadors i curiosos del saber. No es tracta d'una guia extensa ni de llistats desbordants; només hem obert un poc els nostres calaixos perquè es pugui donar una ullada ràpida a aquests "tresors".

### **3.2. DIFUSIÓ DELS BÉNS CULTURALS "IN SITU"**

Una de les formes de difusió dels béns culturals es realitza amb el seu coneixement directe, que habitualment es produeix 'in situ' quan es visita un monument, un jardí, un espai cultural, amb tot el conjunt de béns mobles i espècies que s'hi conserven. La presentació d'aquests béns i espais a la persona que els visita sol acompanyar-se d'una sèrie de mitjans i suports de comunicació, com ara exposicions, muntatges audiovisuals, visites guiades, publicacions, guies, etc. Per a millorar l'experiència de la visita al Centre Cultural La Nau s'han realitzat les següents actuacions:

#### **Projecte expositiu Sala de Bigues**

El Centre Cultural La Nau disposa d'un espai situat a la darrera planta del pati rectoral, que el Vicerectorat de Cultural ha manifestat l'interés que es dedique a un espai museogràfic. En resposta a aquesta petició hem elaborat un discurs museogràfic que mostre els trets principals de la trajectòria històrica de la Universitat de València amb la finalitat de entendre

el present, en base a tres conceptes que han d'anar interrelacionats al llarg de tot el discurs:

- Història institucional.
- Patrimoni moble (col·leccions).
- Patrimoni immoble (arquitectures).

L'exposició s'insereix dins la proposta museogràfica per a l'edifici de La Nau, per al qual es té previst la sol·licitud de reconeixement com a museu. La visita a aquesta sala, tot atenent la seua localització, pot realitzar-se a l'inici, com a introducció a la Universitat i a la visita lliure o guiada dels espais patrimonials, o al final, com una síntesi per a entendre i oferir claus interpretatives de la visita que s'acaba de fer.

El discurs expositiu es dividirà en grans etapes o fites de la història de la Universitat, on es presentaran les col·leccions i els seus edificis i espais seguint l'ordre del moment del seu sorgiment com a fruit d'aquesta trajectòria.





## MEMÒRIA HISTÒRICA DE LA UNIVERSITAT

Guió de continguts per al projecte museogràfic de la Sala de Bigues

### ELS ORÍGENS DE LA UNIVERSITAT A EUROPA

#### 1. LA FUNDACIÓ DE L'ESTUDI GENERAL DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA

- Les persones protagonistes
- L'edifici i el seu entorn urbà
- La vida acadèmica

#### 2. EL SEGLE DE LES LLUMS I LES APORTACIONS DE LA CIÈNCIA MODERNA

- La vida acadèmica
- El Jardí Botànic de la Universitat de València
- La Biblioteca de la Universitat
- El Museu d'Història Natural
- L'Observatori Astronòmic
- Els estudis ixen de La Nau

#### 3. UN CENTENARI DECISIU 1902-1999. LA UNIVERSITAT CREIX AMB LA CIUTAT

- La vida acadèmica
- Universitat, ciutat i arquitectura
  - El campus universitari de Blasco Ibáñez
  - El campus de Burjassot
  - El campus dels Tarongers
  - El campus d'Ontinyent

### LA UNIVERSITAT HUI

## Guia d'espais patrimonials i culturals

La *Guia d'espais patrimonials i culturals* del Centre Cultural La Nau és un recurs molt útil per als visitants que, ja siga mitjançant visites grupals o individuals, desitgen conèixer la història de l'edifici més emblemàtic de la Universitat de València.

El seu format de butxaca i la redacció adaptada dels textos, la converteixen en un material de suport bàsic i imprescindible. La guia ofereix de manera senzilla, però molt efectiva, les dades i fets més rellevants de la història d'Universitat de València i una guia completa dels seus espais patrimonials i culturals.

Finalment, esmentar que fullets d'aquest tipus són elements habituals en centres culturals similars a La Nau, fins al punt que per als museus de titularitat estatal és obligatori, per llei, comptar amb una guia que complisca amb aquestes funcions.

S'ha realitzat un tiratge de 2000 fullets en valencià i castellà respectivament. Està previst editar una traducció a l'anglès.

## Aplicació “Cultura Accesible”

La Universitat de València està especialment compromesa en assolir l'accessibilitat universal en les seues instal·lacions i serveis que presta. La idea de diversitat humana fa referència a les múltiples

diferències (funcionals, cognitives, culturals...) que existeixen entre els éssers humans en un sentit positiu, com una característica que ens defineix i ens enriqueix. La difusió dels béns culturals, tot atenent la dimensió social que acompanyen, han de plantejar-se des d'aquesta perspectiva inclusiva. Les TIC poden potenciar les capacitats de les persones amb necessitats d'accessibilitat, dotant-les d'autonomia, independència i accés als serveis i a la informació. Amb aquesta finalitat es va plantejar la creació d'una aplicació per tal de facilitar la visita autònoma a totes les persones.

L'aplicació 'Cultura Accesible' disponible per als sistemes operatius Android i IOS, consta de 14 entrades representatives de la visita a l'edifici on es troben una introducció a l'edifici, els espais culturals els espais patrimonials (Claustre, Paranimf, Pati Rectoral, Capella de la Sapiència, Sala duc de Calàbria, Biblioteca Moles, Dependències Rectorals) i algunes obres representatives que mostren (estàtua de Lluís Vives, medallons del claustre, taula de la Verge de la Sapiència, retrat del rector Vicente Blasco o l'antiga caixa de cabals).

De cadascun dels 14 ítems ressenyats hi ha una versió en valencià i altra en castellà. Consta d'un vídeo amb una narració en àudio, llengua de signes i subtítols en la llengua corresponent. Per a poder accedir als continguts la persona usuària ha d'instal·lar l'aplicació al seu telèfon mòbil i tenir el Bluetooth encès. S'ha instal·lat un sistema

de beacons que activen de forma automàtica el contingut de cada punt d'informació en el moment que la persona usuària se situa dins el seu radi d'acció. A més, l'aplicació permet accedir al contingut sense dependir dels beacons, el que permet que pugui ser utilitzada també fora del recinte per accedir a la informació abans o després de la visita presencial.

Enllaç per a accedir a l'aplicació:

<http://links.uv.es/H00jHd6>

### **3.3. E-PATRIMONI / PATRIMONI ELECTRÒNIC**

Podem definir el patrimoni digital o e-patrimoni com l'aplicació de les Tecnologies de la Informació i Comunicació a la gestió, estudi i difusió dels béns culturals. Permet el diàleg entre disciplines i combina la ciència i la tecnologia per a oferir una resposta científica, integradora i a l'abast de tota la societat a partir de diverses iniciatives, entre les que destaquen la informatització dels seus fons, la digitalització de col·leccions patrimonials i la difusió en portals web.

#### **Pagina web**

La Unitat Web i Màrqueting de la Universitat de València ha realitzat la reestructuració i nova imatge dels diferents departaments que integren l'àrea de Cultura de la UV. Aquesta circumstància ha facilitat replantejar el contingut de la nova Web de Patrimoni

Cultural. La nova estructura fa més visibles encara les diferents col·leccions patrimonials de la Universitat de València, alhora que permet millorar el coneixement d'altres elements molt importants també, com el patrimoni immoble. En aquest últim apartat destaca la incorporació de 'La Nau 3D', que reproduïx una imatge tridimensional d'alta qualitat de l'edifici històric de la Universitat de València – Centre Cultural La Nau.

L'estructura i contingut de la nova pàgina web de Patrimoni Cultural de la Universitat de València ha quedat definida així:

a) COL·LECCIONS DE LA UV – PORTAL OMEKA  
<https://coleccion.es/portal.php>

b) PATRIMONI ARQUITECTÒNIC  
<http://links.uv.es/qJ3Fazc>

- Presentació del patrimoni arquitectònic de la Universitat de València.
- Centre Cultural La Nau: Text informatiu i galeria d'imatges.
- Rectorat: Text informatiu i galeria d'imatges.
- Facultat de Medicina i Odontologia: Text informatiu i galeria d'imatges.
- Facultat de Psicologia: Text informatiu i galeria d'imatges.
- Facultat de Geografia i Història: Text informatiu i galeria d'imatges.
- Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació: Text informatiu i galeria

d'imatges.

- Col·legi Major Lluís Vives: Text informatiu i galeria d'imatges.
- Col·legi Major Rector Peset: Text informatiu i galeria d'imatges.
- Palau de Cerveró: Text informatiu i galeria d'imatges.
- Jardí Botànic: Text informatiu i galeria d'imatges.

#### c) PUBLICACIONES Y BIBLIOGRAFIA

<http://links.uv.es/O1YCQle>

<http://links.uv.es/gUKC03M>

- Publicacions: Realitzades per l'Àrea de Patrimoni Cultural de la Universitat de València. Incorpora un cercador bibliogràfic.
- Bibliografia: Llistat bibliogràfic relacionat amb el patrimoni cultural de la Universitat de València i les diferents investigacions i estudis que s'han realitzat sobre els béns mobles i immobles que formen part de la institució.

#### d) EXPOSICIONS

<http://links.uv.es/RXXkx2vr>

- Actuals
- Històric

#### e) LA NAU EN 3D

<http://www.uv.es/lanau3d>

Visió en 3d del Centre Cultural La Nau.

### Visita virtual a la Nau

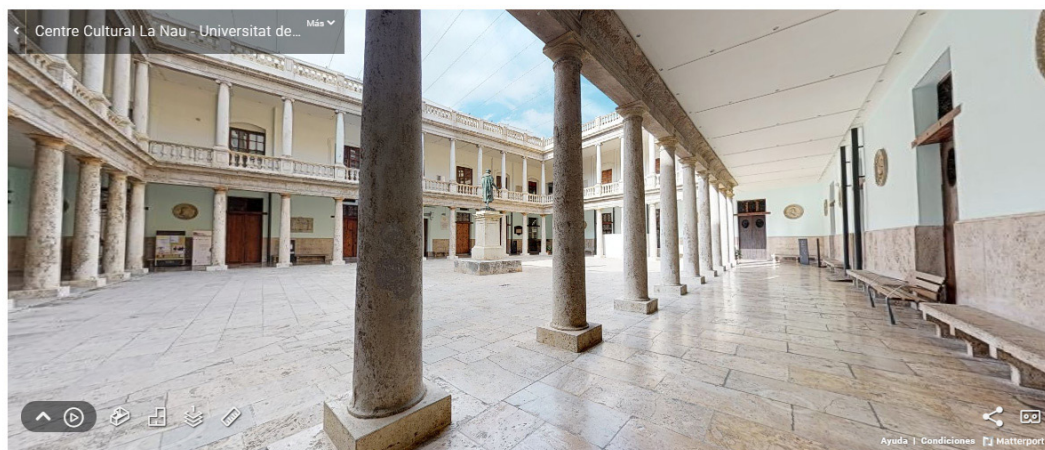
Les TIC es presenten com un aliat imprescindible per a la difusió dels béns culturals, ja que possibiliten accedir a ells des de qualsevol lloc del món a través de la xarxa. Per tant, es tracta d'una opció complementària a la visita presencial, que en cap cas cal entendre com una competència que pugui restar visitants físics. Més bé al contrari; el coneixement virtual d'aquest espai pot animar a la seua visita presencial.

Una de les prioritats ha estat donar a conèixer els espais patrimonials de La Nau, tot atenent que hi ha certes dependències on, per qüestions de conservació i seguretat, sols es pot accedir amb visita guiada. Per tant, aquest recurs es planteja com una forma d'obrir-los a tothom, encara que siga de forma virtual.

Les primeres visites virtuals van utilitzar la tecnologia Adobe Flash. D'entre les diverses possibilitats que existeixen actualment, vam elegir la que ens ofereix Matterport. Mitjançant un software es genera un objecte 3D renderitzat a partir de fotografies reals obtingudes mitjançant un escàner làser. A més, permet convertir el fitxer generat per a ubicar-lo en Google Maps per a ser visualitzat mitjançant Google Street View. La visita virtual en 3D està allotjada al portal web de Centre Cultural La Nau i a la pàgina web de l'Àrea de Patrimoni Cultural. A més, des d'aquesta última pàgina es



### La Nau en 3D



pot accedir a la visita des de Google Maps amb la funció Google Street Wiew.

Aquesta visita virtual es va presentar públicament el dia 17 d'abril al Centre Cultural La Nau, dins dels actes organitzats per la Universitat de València per a commemorar el Dia Internacional dels Monuments i Llocs. En una segona fase se seleccionaran una sèrie de punts d'interés que es vincularan a les bases de dades en Omeka, dels que el visitant podrà obtenir una informació detallada, amb la qual cosa la navegació per aquesta aplicació esdevindrà una autèntica visita virtual interactiva.

### Portal Omeka

“En aquesta primera fase inicial es presenten quatre grans col·leccions: plantes vasculares, ocells, aparells electrònics de la col·lecció d'història de les TIC i la col·lecció històric artística, però el nombre de peces s'ampliarà en diferents fases”, va apuntar el vicerector de Cultura i Esport, Antonio Ariño, sobre aquest arxiu únic digital creat per la Universitat de València, que ja ha incorporat 133 col·leccions, prop de 343.000 fitxes documentals, 8.000 fitxes amb informació gràfica i 10 exposicions virtuals. Per part seua, el conservador Adrià Besó va manifestar que “cal destacar la funció social

de la plataforma, que permet que les col·leccions universitàries siguin conegudes i valorades per tota la societat amb l'objectiu de visibilitzar el patrimoni històric en conjunt de la Universitat de València”.

El programa triat per a dur a terme el projecte és OMEKA, una plataforma de programari i accés lliure de codi obert, que ha sigut adaptada pel Servei d'Informàtica de la Universitat de València i a les necessitats i objectius propis de la institució.

Després d'aquesta primera fase, el treball conjunt entre diferents unitats de la Universitat de València: l'Àrea de Patrimoni, el Servei d'Informàtica i els responsables de les diferents col·leccions universitàries per a inventariar i publicar totes les col·leccions, continua. A més de la qualitat i singularitat de moltes de les seues obres i objectes, les col·leccions de la Universitat destaquen pel nombre de registres, que es calcula puga superar els dos milions d'objectes.

La Declaració de Berlín de 2003 sobre l'accés obert al coneixement en ciències i humanitats, subscripta a hores d'ara per més de cinc-centes universitats europees, entre elles la de València, planteja el recurs a Internet com a “oportunitat de construir una representació global i interactiva del coneixement, incloent el patrimoni cultural, i la perspectiva d'accés a escala mundial”. L'objectiu era estimular a les institucions dipositàries de patrimoni cultural a fer costat a l'accés obert i a

distribuir els seus recursos a través d'internet. Altres institucions com la sectorial de cultura de la Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles (CRUE) també donen suport a aquesta visualització del patrimoni cultural per part de les universitats.

### **3.4. PARTICIPACIÓ EN COMMEMORACIONS DE CARÀCTER INTERNACIONAL**

Si des de mitjans del segle XIX el patrimoni cultural es va relacionar amb el seu valor històric i amb la construcció del concepte identitari de nació, des de la segona meitat del segle XX ha anat assolint una nova dimensió universal, que complementa la primigènia apreciació nacional. Així, els béns culturals han adquirit una doble dimensió local i global. Per això, des de diverses organitzacions d'àmbit internacional convoquen jornades on conviden a participar a les institucions responsables en matèria de patrimoni cultural, preparant i oferint activitats de difusió sobre els béns que conserven.

Des de l'Àrea de Patrimoni Cultural s'ha promogut la participació en les següents commemoracions:

#### **Dia internacional de monuments i llocs**

A proposta del Consell Internacional de Monuments i Llocs (ICOMOS), el 18 d'abril va ser designat per la UNESCO en 1982 com a Dia

Internacional dels Monuments i Llocs. L'objectiu és promoure la consciència sobre la diversitat del patrimoni cultural de la humanitat, la seua vulnerabilitat i els esforços necessaris per a la seua protecció i conservació com a element de la identitat col·lectiva.

La Universitat de València compta amb un ric i divers patrimoni cultural immoble, on destaquen l'edifici de la Nau i el Jardí Botànic, que gaudeixen del màxim reconeixement legal com a Bé d'Interès Cultural des de 1981 i 2006, respectivament. Per això, la Universitat es va sumar a aquesta convocatòria amb el propòsit d'acostar aquest ric llegat a la comunitat universitària i a tota la ciutadania.

### **Dia Internacional dels Museus**

El Consell Internacional de Museus (ICOM) ha establert el 18 de maig com Dia Internacional dels Museus. En el marc d'aquesta convocatòria, el 17 de maig la Universitat de València va realitzar la presentació pública d'una plataforma pròpia que permet fer visibles en línia les seues col·leccions patrimonials.

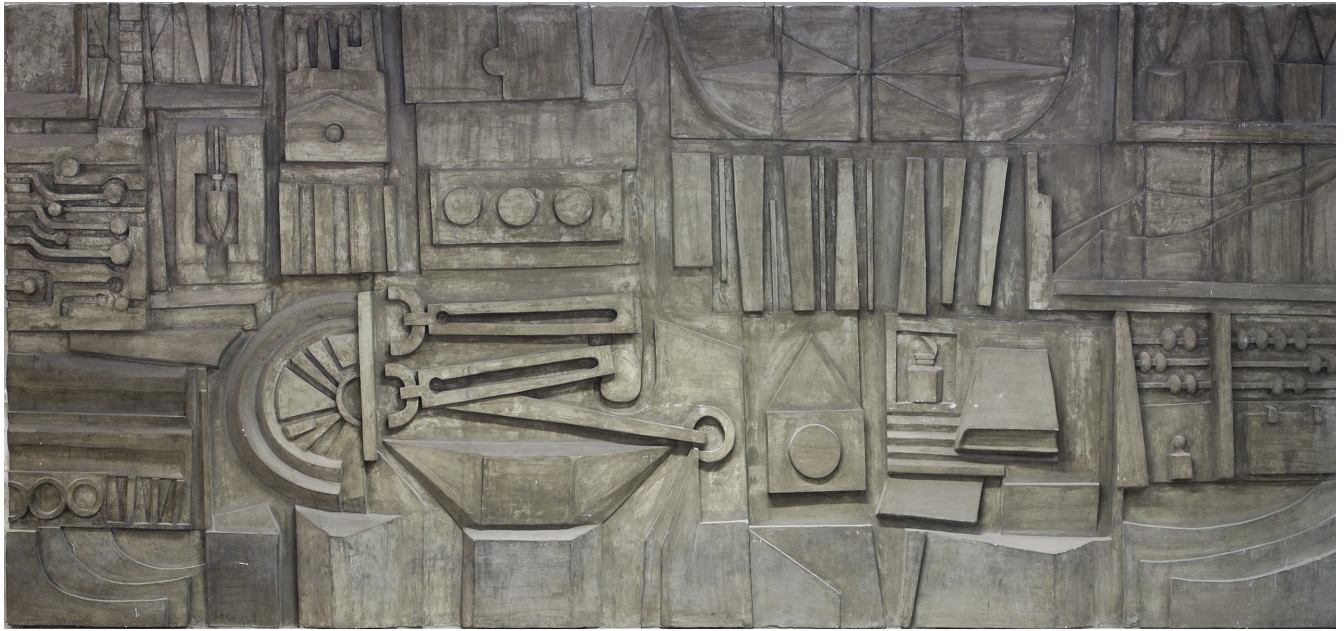
L'acte institucional es va celebrar al Centre Cultural La Nau i va comptar amb la participació d'Antonio Ariño, vicerector de Cultura i Esport; Josep Vidal, cap de l'Àrea de Sistemes Informacionals de la Universitat de València; i d'Adrià Besó i

David Sánchez, director i tècnic de l'Àrea de Patrimoni Cultural de la Universitat de València respectivament, on van estar presents les persones responsables de les diverses col·leccions que formen part del projecte. L'objectiu de la Universitat és mostrar tot el seu patrimoni cultural i científic en un únic portal per a fer-lo accessible a la comunitat universitària i al conjunt de la societat, amb les característiques que s'han especificat en el punt 3.3.

### **Jornades Europees de Patrimoni**

Les Jornades Europees de Patrimoni són un programa de sensibilització sobre el patrimoni cultural, promogut pel Consell d'Europa en col·laboració amb la Comissió Europea. Se celebren a Europa durant un cap de setmana entre setembre i octubre, com una jornada de portes obertes del patrimoni cultural amb la finalitat d'apropar-lo a la ciutadania.

El lema proposat pel Consell d'Europa per a les jornades aquest any ha estat 'Art i oci'. Visitar monuments o exposicions són activitats solem realitzar durant el temps lliure o en el context d'un viatge. Aquesta idea va servir per a dissenyar diverses activitats per a conèixer i gaudir d'una visita a l'edifici històric de la Universitat, actual Centre Cultural La Nau; un marc incomparable on el llegat del passat es projecta al moment actual amb una rica i variada programació cultural.



Les jornades es van celebrar al Centre Cultural La Nau els dies 18 i 19 d'octubre amb les següents activitats:

- Divendres dia 18, a les 12 i 18 hores, i dissabte dia 19, a les 12 hores. “La Universitat vista pels viatgers del segle XIX” va estar una visita guiada als diferents espais patrimonials de l'edifici històric de la Universitat per Adrià Besó, acompanyada de la lectura de descripcions i testimonis recollits en guies i llibres de viatges que van realitzar persones voluntàries de l'Aula d'Arts Escèniques d'aquesta universitat. Van assistir 21, 35 i 27 persones respectivament.
- Divendres 18, a les 13 hores. Visita guiada a l'exposició “Gent i llocs. Gabriel Cualladó en la col·lecció de l'IVAM”, per Álvaro de los Ángeles, crític d'art i comissari de l'exposició. Van assistir 18 persones.
- Divendres 18, a les 17 hores, Sala Oberta. Visita guiada a l'exposició “Àvies, inventores i vampires” per Álvaro Pons, director de la Càtedra d'Estudis del Còmic UV i comissari de l'exposició. Van assistir 3 persones.
- Dissabte 19, a les 11 hores, Sala Duc de Calàbria. Visita guiada a l'exposició “Vicent Ferrer. Un predicador de la tardor medieval”, per Francisco Gimeno, catedràtic de ciències i tècniques historiogràfiques i comissari de l'exposició. Van assistir 24 persones.

Aquest ha estat el segon any que la Universitat de València se suma a aquest esdeveniment, i el primer on s'ofereix una diversa programació oberta al públic. L'adequada difusió que es va fer va tindre un bon ressò als mitjans de comunicació i les xarxes socials, que no s'ha vist acompanyat de la mateixa forma pel nombre de persones assistents. Pensem que per als anys següents, amb un increment de la difusió i de l'oferta d'activitats, però sobretot la consolidació com a esdeveniment fixe dins la programació d'activitats culturals de la Universitat, ajudaran a incrementar el nombre de persones participants a nivells satisfactoris.

### **3.5. EDUCACIÓ I PATRIMONI**

L'educació formal que s'imparteix als centres d'ensenyament primari i mitjà constitueix un dels marcs privilegiats per a sensibilitzar l'alumnat per a que siga capaç de desenvolupar una actitud crítica i compromesa amb els béns culturals. Tal com planteja el Pla Nacional d'Educació i Patrimoni elaborat per l'IPCE, la persona docent necessita ampliar els seus coneixements en els elements que l'integren, en la manera de gestionar-los i amb la metodologia docent que es requereix per al seu ensenyament. Per això, les institucions responsables en la gestió del patrimoni cultural i els centres de formació docent han d'establir vincles de treball conjunt per a poder desenvolupar programes formatius.

### **Curs 'El patrimoni cultural i científic de la Universitat de València com a recurs didàctic'**

Sent conscients de l'interés d'aquest plantejament es va contactar amb el CEFIRE de València per a proposar un curs dirigit a professorat de primària i secundària, proposta que va ser aprovada i integrada en el calendari formatiu per al curs 2019-20.

El programa formatiu es va plantejar amb els següents objectius:

- Presentar el concepte de patrimoni cultural des de la seua formació i la seua evolució històrica.
- Presentar la història de la Universitat de València i el seu legat cultural com a testimoni de la seua activitat docent i investigadora desenvolupada al llarg del temps.
- Presentar els espais i les colleccions culturals i científiques de la Universitat de València com a recurs didàctic.
- Estudiar les potencialitats didàctiques que presenta aquest conjunt de béns culturals per a l'aprenentatge.
- Facilitar materials i recursos online que puguen ser utilitzats en l'aula per a conèixer i apreciar el patrimoni universitari.
- La docència es va desenvolupar en cinc sessions amb un total de 12 hores, que es





van impartir a les instal·lacions del CEFIRE de València, llevat de la segona que es va dur a terme a La Nau. Cadascuna de les col·leccions ha estat presentada per persones responsables de les mateixes.

Data	Tema	Docent
16 oct.	El concepte de patrimoni cultural i la seua formació històrica.	Adrià Besó Ros
23 oct.	Les col·leccions històric-artístiques.	David Sánchez Muñoz
30 oct.	Les col·leccions bibliogràfiques.	María Jesús García Mateu
6 Nov.	Les col·leccions científico-mèdiques.	Josep Simón Castel
13 Nov.	Les col·leccions d'història de l'escola. L'aula de l'escola de la República a Ontinyent.	Carmen Agulló Díaz

Es van registrar 33 inscripcions i el curs ha estat valorat positivament en l'enquesta d'avaluació realitzada per l'alumnat. Vista la bona acollida que

ha tingut en quant a nombre d'inscripcions i en quant a valoració, es va a proposar al CEFIRE tornar a repetir aquest curs i plantejar-ne un nou que incloga altres col·leccions, com ara les del Jardí Botànic, Museu d'Història Natural, Col·lecció

de l'Observatori Astronòmic i Col·lecció de les TIC. Totes elles tenen en comú el seu reconeixement oficial com a museu o col·lecció museogràfica permanent.

### 3.6. COMUNICACIÓ

En l'actualitat, la comunicació és un pilar fonamental en la transferència de coneixements, i en la transparència en la gestió i en el desenvolupament de les funcions pròpies de les institucions públiques. A més, en relació a la difusió del patrimoni cultural de la Universitat de València, és una eina molt vàlida que permet la transmissió directa de les accions i treballs realitzats per l'Àrea de Patrimoni Cultural a la pròpia institució i a la resta de la societat, com a element indissociable de la funció social dels organismes públics, que reverteixen a la ciutadania part dels coneixements i sabers generats per les universitats, per a un major coneixement i gaudi dels seus béns culturals.

## Premsa escrita

Les tasques de gestió habituals de l'àrea de patrimoni cultural tenen un limitat interès per als mitjans de comunicació, llevat de les activitats obertes al públic o de la presentació de projectes que puguen tindre un interès general. Per això sols es recorre als mitjans de comunicació en aquestes ocasions puntuals en què es considera que el que es vol oferir pot captar la seua atenció, on hem comptat amb l'inestimable suport de l'Àrea de Comunicació del Vicerectorat de Cultura i Esport, qui ha elaborat les següents notes de premsa:

- La Universitat presenta una plataforma online única per a visitar les seues colleccions patrimonials amb motiu del Dia Internacional dels Museus (17/05/2019). <http://links.uv.es/hAfiqM0>
- Rutes i visites guiades gratuïtes en La Nau amb motiu de les Jornades Europees de Patrimoni (21/10/2019). <http://links.uv.es/inVuwY3>
- La Nau llança un programa especial de tallers infantils i visites a les exposicions amb motiu de les festes (27/12/19). <http://links.uv.es/zzLY0tD>

Aquestes notes han tingut la següent repercussió en les següents notícies publicades en premsa diària escrita:

- Las colecciones científicas y artísticas de la UV se podrán visitar en línea (La Vanguardia, 17/05/2019). <http://links.uv.es/L60ieEn>
- La Universitat llança un nou portal per a visitar les seues colleccions patrimonials (Valencia Plaza, 17/05/19). <http://links.uv.es/Y3DX89i>
- La Universitat presenta una plataforma online única para visitar sus colecciones patrimoniales con motivo del Dia Internacional de los museus (elperiodic.com, 17/05-19). <http://links.uv.es/qkr81zZ>
- La UV presenta una plataforma online única para visitar sus colecciones patrimoniales (Ruvicid, 17/05/19). <http://ruvid.org/wordpress/?p=47705>
- La Nau organiza rutas y visitas guiadas gratuitas al patrimonio de la Universitat (Levante EMV, 14/10/2019). <http://links.uv.es/0KNj85C>
- La Nau organiza rutas y visitas guiadas gratuitas con motivo de las Jornadas Europeas de patrimonio (20minutos, 14/10/19). <http://links.uv.es/0cXM5Mr>
- La Nau de la Universitat de València se abre a las Jornadas Europeas de Patrimonio. Tres visitas guiadas gratuitas basadas en las que hicieron los intelectuales del siglo XIX (economia3, 16/10/19). <http://links.uv.es/XUQDLFO>



- Talleres y visitas guiadas en La Nau por Navidad (Valencia Plaza, 27/12/2019). <http://links.uv.es/3QsKcdH>
- La Nau lanza visitas a exposiciones gratis y talleres infantiles por Navidad (CulturaCV, 18/12/19). <http://links.uv.es/rFpg9fC>

Podem valorar aquesta difusió de forma positiva, tot atenent els condicionants que hem exposat al principi. Tot i això, a més de continuar donant difusió als esdeveniments que s'organitzen des de l'àrea, per al proper any es pot pensar en realitzar alguna nota de premsa sobre alguna de les tasques de la gestió patrimonial pròpiament dita que pugui tindre un cert interès com a notícia.

### Xarxes socials

Les xarxes socials ocupen un lloc fonamental en la comunicació, ja que pràcticament la meitat de la població disposa d'almenys un compte que utilitza de manera freqüent, almenys com a forma d'accés a la informació. Amb la finalitat d'aprofitar el seu potencial de cara a visibilitzar el patrimoni cultural de la Universitat de València i el treball que es realitza des d'aquesta àrea, integrada en el Vicerectorat de Cultura i Esport, l'1 d'octubre de 2018 es va obrir una pàgina en Facebook.

Les línies de comunicació plantejades durant aquest any responen a tres objectius diferents, que s'identifiquen amb el seu corresponent hashtag.

**#AraFaAnys:** Es recorden esdeveniments del passat d'especial rellevància per a la Universitat de València, que van ocórrer un dia concret, i que tenen una especial projecció sobre la seua història i el seu patrimoni cultural. És, potser la secció que més acceptació i difusió ha tingut de totes. S'han realitzat xx publicacions sota aquest hashtag.

**#QuèEstemFent:** Baix aquest hashtag es donen a conèixer les activitats habituals que realitza l'àrea. A més de la difusió dels béns culturals, també cal visibilitzar la difusió de la gestió que es fa sobre els béns culturals des d'una doble perspectiva. En primer lloc, des d'un compromís de transparència que ha de ser inherent a qualsevol institució pública i que pren una especial rellevància en tractar-se de béns culturals que tenen una rellevant significació social, i per altra, per tal de crear i difondre entre la societat d'una cultura de la gestió del patrimoni cultural basada en les bones pràctiques. S'han realitzat 10 publicacions sota aquest *hashtag*.

**#Artalscampus:** El seu objectiu és propiciar la difusió de les obres artístiques situades en espais públics dels diferents campus de la Universitat. S'han realitzat únicament dues publicacions, per la qual cosa durant l'any 2020 cal incrementar aquestes entrades.

A més la xarxa social s'ha fet servir com un dels principals canals de difusió de les activitats pròpies que s'han organitzat des de l'àrea de

Patrimoni Cultural, com ara el Dia Internacional de Monuments i Llocs o les Jornades Europees de Patrimoni. També s'ha utilitzat per a contribuir a la difusió d'algunes activitats organitzades per altres àrees de La Nau que guarden alguna relació amb els béns culturals, com és el cas d'exposicions temporals o biblioteca històrica.

### Facebook 2019 en xifres:

- Persones que els agrada la pàgina a 31/12/2019: **. 457**
- Persones que els ha agradat la pàgina en 2019: **256**
- Publicació amb més persones abastades:..... **11.704**
- Publicacions realitzades: ..... **42**
- Publicació amb més interaccions: ..... **351**
- Publicació amb més clics rebuts: ..... **772**

Com a conclusió d'aquestes xifres podem destacar que durant aquest període s'ha duplicat el nombre de persones que els agrada la pàgina; l'èxit, sobretot, de les publicacions realitzades sota el *hashtag* #AraFaAnys, que són les que més audiència han tingut en termes d'interaccions i de clics rebuts; la utilitat d'aquesta xarxa social per anunciar i difondre les activitats participatives que s'organitzen des de l'àrea, com ho demostra la difusió de la campanya realitzada amb motiu de les Jornades Europees de Patrimoni; i per últim l'interés que ofereixen per a aconseguir una difusió més àmplia de les activitats quotidianes de gestió

que es realitzen en coherència amb el component social inherent als béns culturals.

Som conscients que Facebook és una xarxa social centrada preferentment en persones adultes i que és utilitzada de forma minoritària per grups de persones joves, on cal enquadrar per la mitjana d'edat l'estudiantat de la Universitat, que utilitza de forma majoritària altres xarxes com Instagram. Per això, i considerant l'interés que la comunitat universitària conega la història i el patrimoni de la seua universitat com a signe identitari, es planteja la necessitat d'obrir una pàgina en Instagram com més aviat possible.

### Agendes d'activitats culturals

La Universitat de València ha participat en els principals esdeveniments per a projectar a la societat la importància i els valors del patrimoni cultural que anualment estan convocats per institucions de caràcter internacional. Però, a més de respondre a aquestes convocatòries amb l'organització d'activitats, és important que aquestes estiguen presents en la programació oficial d'aquestes institucions com una forma de visibilitzar el patrimoni cultural universitari també des d'una dimensió global en aquells que s'organitzen en resposta a esdeveniments convocats a nivell internacional.

Donat la dificultat de realitzar un seguiment de les diverses agendes en línia que es publiquen al nostre

entorn, hem seleccionat les gestionades per tres institucions: Universitat de València, Ajuntament de València i institucions internacionals.

#### Agenda de la Universitat de València

- Dia Internacional dels monuments i llocs històrics. <http://links.uv.es/YnCfKl1>
- Art i oci. Jornades europees de patrimoni. <http://links.uv.es/lol6jNI>

#### Agenda de l'Ajuntament de València

- Dia Internacional dels monuments i llocs històrics. <http://links.uv.es/NS1DBj0>
- Art i oci. Jornades europees de patrimoni. <http://links.uv.es/JF9tl04>

#### Agendes d'institucions internacionals

- ICOMOS. Programació internacional Dia Internacional de Monuments i Llocs 18 d'Abril.
- Adreça de la publicació: <http://links.uv.es/j5JCVtH>
- EUROPEAN HERITAGE DAYS. Programació de les Jornades Europees de Patrimoni UV.

La Universidad vista por los viajeros del siglo XIX. <http://links.uv.es/ai3t5PG>

Gente y lugares. Gabriel Cualladó en las colecciones del IVAM. <http://links.uv.es/iZhQng6>

Vicent Ferrer. Un predicador del otoño medieval. <http://links.uv.es/6N4gYWF>







# 4 UNIVERSITAT I PATRIMONI

La raó de ser de l'Àrea de Patrimoni Cultural com a servei de la Universitat de València la trobem en el reconeixement que expressa l'article 12 dels vigents estatuts del patrimoni cultural generat per la institució i la necessitat del seu estudi, conservació i difusió. Aquesta és una preocupació compartida per altres universitats que al llarg de la seua història més o menys llarga han anat conformant el seu llegat cultural, per la qual cosa des de fa uns anys estan realitzant-se encontres en el si de la Sectorial de Cultura de la CRUE per a poder compartir experiències de gestió. A més a més, la Universitat, en essència, és una institució arrelada a la societat i al servei de la societat. En aquest sentit, com a generadora de coneixement, col·labora habitualment com a institució consultiva a través dels seus centres a requeriment de les administracions públiques.

## 4.1 ACTUACIONS DINS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

L'Àrea de Patrimoni Cultural, entre les seues funcions, té encomanat l'inventari de la col·lecció històric-artística de la Universitat, que està formada per totes les obres que es poden enquadrar en aquesta categoria patrimonial. Tot i que les més antigues es localitzen al Centre Cultural La Nau com a edifici històric, moltes altres es troben disperses en altres centres i facultats. A més realitza funcions d'assessorament en la conservació i gestió dels béns culturals d'aquelles col·leccions o centres

que ho sol·liciten. Aquestes taques es materialitzen en la realització d'informes de gestió interna i en l'atenció a consultes per part de qualsevol centre o servei de la pròpia universitat.

### Aportacions al Pla Director d'Infraestructures

Des del Vicerectorat d'Economia i Infraestructures de la Universitat de València es va sol·licitar una proposta de necessitats d'espai a mig i llarg termini per a la seua incorporació al Pla Director d'Infraestructures que està elaborant la Universitat.

Es va comunicar aquesta petició a les persones responsables de les diferents col·leccions i es varen rebre diferents respostes, que van ser trameses al Vicerector d'Economia i Infraestructures dins el termini previst el 30 de juliol de 2019.

Es va emetre un informe que aglutinava les necessitats de la Biblioteca Històrica, les col·leccions històric-artístiques, la col·lecció de les TIC, les col·leccions d'història de la medicina i de la ciència i del Museu de l'Educació en la II República i de l'escola valenciana a Ontinyent. No estaven incloses en l'informe remés les aportacions del Jardí Botànic, ni del Museu d'Història Natural, que per les seues necessitats específiques van presentar les seues propostes a banda, tal com havia estat acordat prèviament.

## **Consultoria i assistència tècnica al Centre Cultural La Nau**

Des de l'àrea de Patrimoni Cultural de la Universitat de València s'atenen diverses consultes relacionades en la conservació i en l'impacte que algunes actuacions incloses dins la programació cultural del Centre Cultural La Nau, o d'actuacions de manteniment habituals poden tindre sobre l'edifici o sobre els seus béns culturals.

D'entre elles es poden destacar per haver generat informes escrits dirigits a la Direcció General de Cultura les següents:

- Assistència tècnica per a la neteja de diferents grafits realitzats en la façana i informe sobre el procés realitzat en la seua neteja dirigit a la Direcció General de Cultura, en tractar-se d'una actuació sobre un BIC.
- Informe sobre l'impacte sobre el patrimoni moble del paranimf del projecte de les obres de climatització.

## **Atenció a consultes i peticions de centres i serveis**

Una de les funcions de l'àrea de patrimoni cultural és assessorar als diferents centres i serveis de la Universitat en qualsevol de les facetes que

comporta la gestió del patrimoni cultural. Per això hem mantingut, a petició de les persones responsables dels centres, una sèrie de reunions amb el contingut i resultats que es detallen.

### Col·leccions d'història de l'Educació

El dia 9 de gener es va celebrar una reunió amb Alejandro Mayordomo, responsable d'un fons sobre història de l'educació dipositat a la Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació. Bona part d'aquests objectes van formar part de l'exposició "Escoles i mestres. Dos segles d'història i memòria a València", celebrada el 2017 a La Nau. Va plantejar la necessitat de disposar d'un espai a la ciutat de València per a poder crear un museu de la història de l'educació, tot atenen la centralitat de la ciutat, la relació de proximitat geogràfica amb la Universitat i un amb gran nombre de centres educatius que podrien ser usuaris potencials. Per això es proposa estudiar la disponibilitat d'espais a l'antiga Escola de Magisteri Ausiàs March, que es considera que seria un lloc adequat per a la seua instal·lació. Aquesta proposta es va incloure en la petició realitzada des de l'Àrea de Patrimoni Cultural per al Pla Director d'Infraestructures de la Universitat de València.

### Campus d'Ontinyent i col·lecció de l'Aula de la Segona República

El dia 28 de febrer, el vicerector de Cultura i Esport i el director de l'Àrea de Patrimoni Cultural van

visitar el campus d'Ontinyent. Des del campus van sol·licitar un informe sobre la necessitat de conservar o no una sèrie de materials del saló d'actes de l'antic col·legi Major Lluís Vives, que d'acord amb l'absència de valors d'antiguitat i davant el canvi d'us dels seus espais plantejat en el projecte de rehabilitació es va informar que no era necessari conservar.

D'altra banda van visitar la col·lecció de l'escola de la Segona República i de l'escola valenciana, que va ser mostrada per la seua responsable Carme Agulló. Ens va plantejar la conveniència d'ampliar lleugerament els espais disponibles i realitzar les obres pertinents d'eliminació de barreres arquitectòniques per fer accessible la visita a persones amb mobilitat reduïda, necessitats que també es van incorporar un mesos més tard a la proposta elaborada des de l'àrea de patrimoni cultural per al Pla Director d'Infraestructures de la UV.

#### Facultat de Química

El 5 de juny el director de l'Àrea de Patrimoni Cultural es va reunir amb Adela Mauri, degana de la Facultat de Química. La degana va presentar una sèrie de béns culturals que es troben en diverses dependències i que provenen de l'antiga Facultat de Ciències, i va transmetre el seu interès per a conservar-los de la forma més adequada. Va plantejar la mancança d'un criteri clar cada vegada que un aparell científic queda obsolet,

davant el dilema de si cal conservar-lo o reciclar-lo. S'aborda la necessitat de redactar un protocol d'actuació a l'hora de donar de baixa aparells que han quedat obsolets. Com a norma general es proposa seguir els criteris que algunes comunitats autònomes de l'Estat espanyol han incorporat en les seues legislacions de patrimoni cultural pel que fa al patrimoni industrial i científic tècnic, sense cap restricció temporal. Cas que un aparell quede obsolet, caldria comunicar-ho a l'Àrea de Patrimoni Cultural, que amb l'informe de la persona responsable de les col·leccions científiques determinarà l'oportunitat de la seua conservació.

#### Col·legi Major Rector Peset

El dia 11 de juliol de 2019 es va celebrar una reunió amb Carles Xavier López i Trini Quixal, director i gestora cultural del Col·legi Major Rector Peset respectivament. El director del centre va exposar algunes necessitats sobre l'immoble, com ara la conveniència de realitzar una neteja a les restes arquitectòniques de la muralla islàmica i diversos problemes puntuals en l'edifici. Per a la primera qüestió es va facilitar el contacte amb diverses empreses especialitzades i el centre va procedir a realitzar els treballs aprofitant el mes d'agost quan hi ha menor activitat en el col·legi. Respecte les altes qüestions es va traslladar informe a la Unitat Tècnica de la Universitat.

Per altra banda, Trini Quixal va exposar que el col·legi exposa en les seues dependències una



collecció d'obres artístiques, que en la seua gran majoria procedeixen de donacions dels autors i autores que exposen obra en la Sala de la Muralla. La realització d'aquest inventari es molt irregular, ja que està fet amb diferents criteris i hi ha molta obra sense inventariar. Per això es proposa que es plantegen unes practiques formatives per a revisar aquest inventari i anar incorporant les obres que no estan catalogades.

#### Facultat de Dret

El 10 d'octubre es va celebrar una reunió amb Francisco Javier Palao, degà de la Facultat de Dret. Va plantejar necessitats en diversos aspectes que pertocuen al patrimoni cultural de la facultat, com ara la necessitat de conciliar l'ús de la sala de juntes amb la conservació de la galeria de retrats, limitant l'aforament i col·locant unes barreres en aquells retrats que són de cos sencer per a evitar que puguen resultar danyats de forma accidental.

D'altra banda es va explicar que cal revisar l'inventari de béns culturals, la qual cosa es va posposar a la disponibilitat de recursos per part de l'Àrea de Patrimoni Cultural.

Ens va mostrar un fons de 92 llibres del segles XVII i XVIII procedents del Departament de Dret Eclesiàstic que es troben en una sala de reunions. Després de comprovar que no es trobaven registrats al catàleg de la biblioteca històrica i d'acord amb el departament implicat i el degà es va procedir al trasllat a la Biblioteca Històrica per a que es

facen càrrec de la seua catalogació i custòdia en les adequades condicions de conservació que requereixen unes obres de tal antiguitat, que com a tals pertanyen al patrimoni bibliogràfic valencià.

Es va acordar també amb la Biblioteca Històrica la digitalització del Llibre de degans per a poder realitzar reproduccions dels seus retrats.

Tot atenent els resultats profitosos d'aquestes reunions es planteja la conveniència d'iniciar una ronda de visites sistemàtica per tots els centres per a presentar l'Àrea de Patrimoni Cultural i tractar d'identificar possibles necessitats per a les quals pot oferir resposta de forma directa o indirecta.

#### **Col·laboració amb l'oferta formativa reglada**

Un dels objectius de l'Àrea de patrimoni cultural és contribuir a la formació i inserció professional de l'estudiantat de la Universitat. Per aquest motiu s'ofereix als graus o màsters que tracten aspectes relacionats amb les diverses facetes que comprén la gestió del patrimoni cultural (identificació i estudi dels béns culturals, conservació i difusió) que el seu alumnat realitze pràctiques formatives. També s'ofereix la possibilitat de realitzar treballs de fi de grau o de màster sobre aspectes relacionats amb qualsevol de les facetes que comprén la gestió del patrimoni universitari.

S'han realitzat els següents programes de pràctiques formatives:



- Màster d'Història de l'Art i Cultura Visual. La estudiant Marina Jiménez Zanón va realitzar 130 hores de pràctiques entre els mesos de gener i juny dedicades fonamentalment a la digitalització i inventari d'una part dels fons fotogràfics de l'observatori astronòmic, format per una col·lecció de plaques de vidre que recullen les observacions realitzades en el telescopi en la dècada de 1920.
- Grau d'Història de l'Art. Les estudiant Laura Boyer Garrapiso i Elena Bañón Mañas han realitzat 126 hores de pràctiques cadascuna entre octubre i desembre dedicades fonamentalment a la revisió de l'inventari de la col·lecció artística del Col·legi Major Rector Peset, on han completat una part dels registres que no es trobaven inventariats.

Durant aquest any la participació en accions formatives adreçades a l'estudiantat s'ha centrat en pràctiques formatives del grau i màster d'Història de l'Art, on ja hi havia tradició de col·laboració per ser una disciplina amb molts continguts afins, especialment amb la gestió del patrimoni artístic. Cal realitzar un esforç de difusió d'aquesta possibilitat de formació cap a altres titulacions de les àrees de ciències socials, de ciències pures o de tecnologia, que atenen el concepte actual de patrimoni cultural i la diversitat i transversalitat d'aspectes que contempla la seua gestió poden trobar aspectes que siguin del seu interès.

#### 4.2. ACCIONS AMB ALTRES UNIVERSITATS

L'11 de gener de 2008, els rectors de 10 universitats



espanyoles, entre elles la de València, van signar l'anomenada 'Declaración de Salamanca sobre el patrimonio histórico-cultural de las universidades'. Aquest document reconeix la riquesa i diversitat del llegat generat per aquestes institucions al llarg del segle de la seua activitat docent i investigadora, un patrimoni que, atenent el seu volum i qualitat, es gestiona amb moltes dificultats econòmiques i tècniques per part de les universitats. Per això es requeria la creació d'un Pla de Patrimoni Cultural Universitari per part del Govern d'Espanya, amb un finançament adequat per al manteniment d'aquest llegat cultural, que suposa una despesa de gestió afegit per a moltes universitats pel seu caràcter històric. Amb la finalitat d'aprofundir amb aquesta reclamació i d'intercanviar experiències de gestió, des de fa dos anys s'organitzen des de la Sectorial de Cultura de la CRUE encontres anuals de vicerectors/es de personal tècnic.

### **Reunió de vicerectorats de les universitats valencianes**

El 24 de juliol, convocada pel Vicerector de Cultura i Esport de la Universitat de València es va celebrar al Centre Cultural La Nau una reunió de vicerectorats de cultura de les universitats públiques valencianes. A més del vicerector convocant, van assistir l'homòloga de la Universitat Miguel Hernández d'Elx, a més de personal tècnic de les cinc universitats convocades.

L'objectiu de la reunió era tractar aspectes d'interés per a totes les universitats valencianes per a poder abordar-los en la propera jornada de vicerectorats de cultura que s'hauria de celebrar a Granada el mes de novembre. Les Universitats públiques valencianes són dipositàries d'un ric patrimoni cultural, el qual no poden gestionar i conservar sols amb les assignacions pressupostàries ordinàries. Per això es va plantejar la necessitat d'elevat propostes davant les administracions autonòmica valenciana i estatal per a obtindre fonts de finançament complementaries per a poder gestionar el patrimoni d'una forma adequada. També la necessitat de posar a l'abast de tota la societat el patrimoni cultural amb accions de difusió i amb la creació de plataformes d'inventaris d'accés obert, com és el cas de la plataforma Omeka que ha començat a implantar la Universitat de València. Per a la gestió dels drets d'imatges d'artistes plàstics que formen part de la VEGAP es planteja elevar la proposta de subscriure un acord col·lectiu per a totes les universitats espanyoles en el marc de la CRUE, de forma semblant amb el que ja es va fer amb CEDRO respecte a la reproducció d'obres escrites, per tal d'abaratir costos i simplificar els tràmits.

### **Encontre de vicerectorats de les universitats espanyoles**

El 28 i 29 de novembre, organitzades per la Universidad de Granada, es va celebrar la quarta

edició de les jornades de vicerectorats de cultura i extensió universitària. Aquestes jornades estan concebudes com un fòrum de treball on participen vicerectors i vicerectores de cultura i extensió universitària i personal tècnic d'aquestes àrees de les universitats públiques espanyoles. En elles s'aborden fonamentalment dos temes: el currículum complementari i el patrimoni cultural. En representació de la Universitat de València van assistir el vicerector de Cultura i Esport, i el director de l'Àrea de Patrimoni Cultural.

En la sessió de comunicacions dedicades al patrimoni cultural, el director de l'àrea va presentar la comunicació titulada "La digitalización de las colecciones en Omeka. La experiencia de la Universitat de València", on es va presentar el treball realitzat durant els darrers anys per a la confluència de les diverses col·leccions de patrimoni cultural i científic de la Universitat de València agrupades en una única plataforma, tal com es detalla en el punt corresponent d'aquesta memòria.

La sessió del dia 19 va estar íntegrament dedicada al Patrimoni Cultural Universitari. Es va parlar de la seua importància, per la qual cosa cal treballar de forma coordinada entre les diferents universitats per a assolir els objectius de la Declaració de Salamanca de 2008 que es feia ressò de la significació del patrimoni cultural i científic de les universitats espanyoles, i de la necessitat de recavar el suport de les administracions públiques

per a la seua conservació i gestió; suport que passa necessàriament per la creació d'un Pla Nacional de Patrimoni Cultural Universitari per part del Ministeri de Cultura. Per això es va parlar de la necessitat de treballar de forma coordinada per tal d'optimitzar els esforços per a aconseguir una major visibilitat i d'establir relacions amb les institucions públiques.

Es va proposar la creació d'un grup de treball on participaren de forma decidida tècnics especialistes de les diferents universitats amb les següents tasques:

- Establir contactes amb el Ministeri de Cultura per a:
  - a) Abordar la creació d'un Pla Nacional de Patrimoni Cultural Universitari.
  - b) Acordar amb el Ministeri de Cultura la realització d'unes jornades de formació del personal tècnic en patrimoni cultural universitari.
  - c) Rebre informació i formació sobre com presentar les sol·licituds a les convocatòries del Ministeri de Foment sobre l'1,5 % cultural.
- Preparació d'una exposició d'obres selectes del Patrimoni Cultural Universitari que pugui itinerar per les diverses universitats i ciutats i contribuir a la visibilitat conjunta del seu legat.

El director de l'Àrea de Patrimoni Cultural de la

Universitat de València s'ha integrat en aquest grup de treball.

### **4.3. LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA COM A INSTITUCIÓ CONSULTIVA EN MATÈRIA DE PATRIMONI CULTURAL**

La legislació vigent en matèria de patrimoni cultural estableix el màxim nivell de reconeixement i protecció d'un bé en la figura del Bé d'Interés Cultural (BIC). D'acord amb el que disposa l'article 27.5 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, de Patrimoni cultural valencià, per a poder obtindre el reconeixement com a BIC cal comptar amb l'informe favorable de dues entitats consultives. L'article 7.1. de l'esmentada llei determina les entitats consultives de la Generalitat Valenciana en matèria de patrimoni cultural, entre les quals es troben les universitats valencianes.

#### **Tramitació de redacció d'informes BIC**

Els expedients de sol·licitud d'informes que entren per registre a la Universitat de València es tramiten des del Vicerectorat de Cultura i Esport, comptant amb la col·laboració de l'àrea de patrimoni cultural a l'hora de trobar la persona o persones més adients per a emetre l'informe sol·licitat entre el PDI d'aquesta universitat, tot atenent l'afinitat entre la categoria patrimonial a la qual pertany el bé i una determinada àrea de coneixement.

Des de l'Àrea de Patrimoni Cultural s'han tramitat les següents sol·licituds d'informes:

- Informe de declaració de BIC Immaterial de les festes de Moros i Cristians de Beneixama, realitzat per Albert Moncusí Ferré, professor titular del Departament de Sociologia i Antropologia Social l'11 de febrer de 2019.
- Informe de declaració de BIC Immaterial de les Danses de Bocarent, realitzat per Albert Moncusí Ferré el 15 d'abril de 2019.
- Informe de declaració de BIC Immaterial de la Moiganga de Titaguas, realitzat per Albert Moncusí Ferré el 30 d'abril de 2019.

#### **Comissió per a declarar la paella com a Bé d'Interés Cultural Immaterial**

L'Ajuntament de València ha format una comissió de treball per a impulsar i promoure el reconeixement internacional de la Paella per part de la UNESCO. A més del propi Ajuntament, formen Turisme Comunitat Valenciana, la Fundació Turismo València, les cinc universitats públiques valencianes i altres entitats privades. Com a representant de la Universitat de València ha estat designat el director de l'Àrea de Patrimoni Cultural.

Es va celebrar la primera reunió presencial el dia 11 de març a l'Ajuntament de València on es van



plantejar les línies de treball, que han culminat en la redacció d'un expedient per a sol·licitar davant la Conselleria de Cultura la declaració de "La paella valenciana, l'art d'unir i compartir" com a Bé d'Interés Cultural Immaterial. Es tracta del primer pas per a poder continuar avançant cap a l'objectiu

final que és la seua declaració com a patrimoni de la humanitat.



## 5 RECURSOS

Per a la realització de les activitats relacionades en aquesta memòria s'ha comptat amb el següents recursos humans:

**Adrià BESÓ ROS**, Director de l'Àrea de Patrimoni Cultural. Professor titular del Departament d'Història de l'Art. Universitat de València.

**David E. SÁNCHEZ MUÑOZ**, Tècnic de Patrimoni Cultural. Fundació General de la Universitat de València.

**Amparo J. MORA CASTRO**, Oficial de Patrimoni Cultural. Fundació General de la Universitat de València. Baixa temporal des del 15 de febrer de 2019.

**Álvaro MENÉNDEZ SOLER**, Oficial de Patrimoni Cultural, en substitució de la baixa anterior des d'abril de 2019.



# EL PATRIMONI CULTURAL DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA I LA SEUA GESTIÓ

## **El Patrimoni cultural de la Universitat de València**

La Universitat de València o Estudi General va ser fundada pel Consell de la ciutat de València (Ajuntament) en la transició entre els segles XV i XVI. Les constitucions s'aproven el 30 d'abril de 1499. El 22 de gener de 1401 el Papa Alexandre VI concedeix la butlla de fundació i el 2 de febrer de 1502 el rei d'Aragó Fernando el Catòlic atorga el privilegi reial de ratificació.

Després d'una època de decadència durant el segle XVII, a la fi del segle XVIII s'obri una etapa d'esplendor que es deu fonamentalment a la figura del rector Vicente Blasco, que rep l'encàrrec per part del rei Carles IV de dissenyar i implantar un nou pla d'estudis en línia amb els nous plantejaments il·lustrats, que es materialitzarà l'abandó del coneixement basat en l'especulació i en l'adopció de plantejaments empírics per a les disciplines científiques. A partir d'aquest moment, a principis del segle XIX va començar a generar-se gran part del patrimoni cultural que conserva actualment la Universitat de València, com a resultat de la docència i de la investigació sota aquests nous plantejaments. En 1785 s'obri al públic la recentment creada biblioteca, a principis del segle XIX es trasllada a l'actual emplaçament el Jardí Botànic, i entre 1870 i 1880 es creen el gabinet d'història natural, l'observatori meteorològic i l'observatori astronòmic, amb un telescopi que

s'installa en el mateix edifici de la Universitat.

A conseqüència de la llei d'ensenyament de 1845, l'Estat assumeix les competències en l'ensenyament superior, per la qual cosa totes les universitats passen a les mans de l'Estat, motiu pel qual la Universitat de València deixa de ser municipal.

Durant els 520 anys d'història, que s'han complit aquest any 2019, la Universitat de València ha generat un divers patrimoni immoble i moble.

Respecte al patrimoni immoble sobreix l'edifici històric de La Nau, que va tenir el seu origen en una sèrie de cases que la ciutat va anar adquirint fins a completar tota l'illa. La imatge actual és fruit d'un procés de regularització que s'inicia a la fi del segle XVIII amb la construcció de la biblioteca, que crea un model de façana reproduïble de forma seriada, que s'anirà desenvolupant en tots els llenços murals exteriors fins a completar-se en la dècada dels anys seixanta del segle XX. El mateix ocorre amb el pati, que és el resultat de la regularització dels horts o patis interiors de les cases, per la qual cosa té aquesta forma trapezoïdal i no rectangular com a seriosa el propi. La galeria de columnes es construeix en tres etapes. En les seues aules es van impartir tots els estudis universitaris fins que en 1885 es va inaugurar la Facultat de Medicina construïda junt a l'antic Hospital General al carrer de Guillem de Castro. Els estudis d'Economia van ser els últims en deixar La Nau en 1974. Des d'aquell



moment l'edifici va quedar com a seu del rectorat, serveis centrals, i de la biblioteca històrica. Després d'una rehabilitació integral en 1999 va obrir les seues portes com a centre cultural amb una rica i variada programació cultural de conferències, cinema, teatre, exposicions, congressos... funció que de manera viva i dinàmica contínua exercint en l'actualitat. L'edifici va ser declarat Monument Històric-Artístic de caràcter Nacional (BIC en la legislació actual) en 1981.

Ja en 1906 es va plantejar la idea de construir una ciutat universitària, al costat del recentment projectat passeig de València a la Mar. Es realitzen els primers projectes de les facultats de Ciències i Medicina, el seu disseny va ser signat per l'arquitecte José Luis Oriol en 1908, però els edificis no comencen a materialitzar-se fins més tard. Després d'alguns canvis de projecte, i amb nous professionals com a responsables dels edificis, es duen a terme les obres del nou campus. En 1933 es reprèn la construcció de la Facultat de Ciències, amb projecte de l'arquitecte Marià Peset Aleixandre, inaugurant-se el nou edifici el 7 d'octubre de 1944. Així mateix, la Facultat de Medicina va comptar amb projecte de 1932 de l'arquitecte Alfonso Fungairiño Nebot, sent inaugurat el 13 de desembre de 1949. La Residència d'Estudiants va comptar amb projecte de tipus racionalista de Javier Goerlich de 1935, sent inaugurat com a Col·legi Major Lluís Vives el 9 d'octubre de 1954. En la dècada dels anys seixanta es van projectar interessants edificis

d'arquitectura moderna, a càrrec de l'arquitecte Fernando Moreno Barberá, com l'antiga facultat de dret, la de filosofia i lletres i la actual de psicologia. Tots ells tenen la protecció de Bé de Rellevància Local, figura prevista en la legislació valenciana que estableix una protecció bastant similar a la de Bé d'Interés Cultural, amb entorn de protecció inclòs, que s'atorga a aquells béns que presenten una gran rellevància a nivell local o comarcal, però no des dels àmbits autonòmic o estatal com se li exigeix a un BIC.

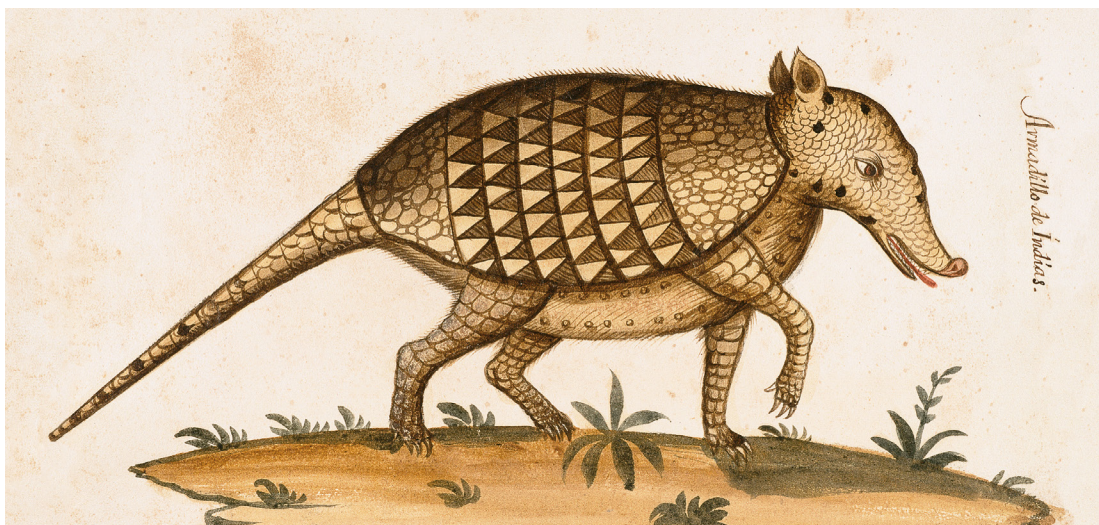
En la dècada dels setanta es construeix el nou campus de Burjassot, amb edificis no menys destacats com seua biblioteca. Aquest campus s'amplia cap a la veïna localitat de Paterna amb les noves facultats d'enginyeria i l'edifici per als instituts d'investigació científica.

En 1996 es va inaugurar el nou Campus dels Tarongers a València. Posseeix edificis de gran rellevància arquitectònica com la Biblioteca, projectada per Manuel Portaceli com una fortalesa del saber.

I també el Campus d'Ontinyent, que va tindre el seu origen a l'edifici de l'antic Grup Escolar Joaquín Costa (1934), adquirit per la Universitat de València, junt al qual s'ha construït recentment un modern aulari. Aquest interessant edifici d'època de la II República està proposat com a BRL en la revisió del Catàleg de Béns Culturals d'Ontinyent, actualment en revisió.

EL PATRIMONI CULTURAL DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA EN XIFRES	
<b>BÉNS IMMOBLES</b>	
2 BIC	8 BRL
<b>BÉNS MOBLES</b>	
2.000.000 DE REGISTRES (Estimat)	
2 MUSEUS	2 COLLECCIONS MUSEOGRÀFIQUES PERMANENTS

A més, la UV ha generat al llarg de la història un ric patrimoni moble, sobretot des de principis del segle XIX. A més del patrimoni generat per la mateixa institució s'ha vist enriquit de forma notable per aportacions externes com és el cas dels fons de les antigues biblioteques del clero regular desamortitzades o per donacions i llegats fonamentalment.



## EL PATRIMONI CULTURAL DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

PATRIMONI CULTURAL DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA	PATRIMONI ARQUITECTÒNIC*	CENTRE CULTURAL LA NAU (antic Estudi General) [BIC]	RECTORAT DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA [BRL]	FACULTAT DE MEDICINA I ODONTOLOGIA [BRL]	FACULTAT DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA [BRL]	FACULTAT DE PSICOLOGIA [BRL]	FACULTAT DE FILOSOFIA I CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ [BRL]	COL·LEGI MAJOR LLUÍS VIVES [BRL]	COL·LEGI MAJOR RECTOR PESET	PALAU DE CERVERÓ [BRL]	JARDÍ BOTÀNIC [BIC]	GRUP ESCOLAR ONTINYENT [BRL]	
	PATRIMONI HISTÒRIC-ARTÍSTIC	COL·LECCIONS ARTÍSTIQUES	PINTURA I ESCULTURA ANTIGA I MODERNA (destaca la Taula de la Verge de la Sapiència)	ART CONTEMPORANI / DONACIONS (destaca la Col·lecció Martínez Guerricabeitia)	ARQUEOLOGIA	OBJECTES D'ORFEBRERIA RELIGIOSA I CIVIL	ELEMENTS PATRIMONIALS VINCULATS A LA INSTITUCIÓ	FONS FOTOGRÀFICS	COL·LECCIÓ DE FOTOGRAFIA HISTÒRICA				
		PATRIMONI BIBLIOGRÀFIC	BIBLIOTECA HISTÒRICA	FONS BIBLIOGRÀFIC HISTÒRIC (destaquen els manuscrits, incunables i còdexs)									
			ALTRES BIBLIOTEQUES**	BIBLIOTECA DE CIÈNCIES SOCIALS 'GREGORI MAIANS'	BIBLIOTECA D'HUMANITATS 'JOAN REGLÀ'	BIBLIOTECA 'JOSÉ PIZCUETA' (JARDÍ BOTÀNIC)	BIBLIOTECA HISTORICOMÈDICA 'VICENT PESET LLORCA'	BIBLIOTECA OBSERVATORI ASTRONÒMIC					
PATRIMONI CIENTÍFIC	MUSEU D'HISTÒRIA NATURAL	COL·LECCIONS HISTÒRIC-MÈDIQUES (Institut López Piñero)	COL·LECCIONS BOTÀNIQUES (Jardí Botànic)	COL·LECCIÓ ENTOMOLÒGICA (Institut Cavanilles)	COL·LECCIÓ MUSEOGRÀFICA DE L'OBSERVATORI ASTRONÒMIC	COL·LECCIÓ MUSEOGRÀFICA DE TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ							

Gràfic realitzat per Irene Liberia, Observatori Cultural UV

\* A més dels edificis i espais històrics representats en aquesta figura, el patrimoni arquitectònic de la Universitat de València està conformat per tots els immobles que componen els seus tres campus (Blasco Ibáñez, Burjassot-Paterna i Tarongers) i per aquells que constitueixen el Campus d'Ontinyent i el Centre Internacional de Gandia de la Universitat de València.

\*\* Dins del patrimoni bibliogràfic també hi ha centres de construcció més recent, com la Biblioteca de Ciències de la Salut 'Pelegrí Casanova' o la d'Educació 'María Moliner' (entre altres), que no estan contemplades en aquesta figura. Així mateix, han quedat fora d'aquesta panoràmica general altres elements pertanyents a les diferents seccions i col·leccions patrimonials.

## **L'Àrea de Patrimoni Cultural**

En 1985, coincidint en el temps amb la Llei de Patrimoni Històric Espanyol i els inicis de l'autonomia universitària, i d'acord amb la inicial sensibilitat cap al patrimoni cultural de llavors, es va crear a la Universitat de València el Servei de Conservació del Patrimoni, tenint com a conservador responsable al professor Daniel Benito Goerlich. El primer treball a desenvolupar va ser la de donar forma a un inventari general de la col·lecció històric artística, els principals objectes de la qual es trobaven llavors disseminats entre les parets i dependències de l'edifici històric de la Universitat de València, al carrer de la Nau. Aquest primer inventari va ser determinant per a conèixer el número dels béns que conservava la Universitat, així com la seua importància i valor. De la mateixa forma, es van establir formes d'actuació, en relació a les necessitats d'aquest patrimoni i la seua adequada conservació. En paral·lel es van establir grups de treball per a l'inventari, estudi i conservació del conjunt del patrimoni cultural universitari. Aquesta iniciativa de col·laboració de les diferents col·leccions presents en la Universitat, (artístiques, científiques, documentals, botàniques, fotogràfiques, d'història natural, etc.), va cristallitzar en el projecte Thesaurus, amb motiu de la celebració del V Centenari de la Institució. Els resultats d'aquest treball col·laboratiu es va materialitzar en algunes exposicions temàtiques i en la publicació d'una guia de referència per

a l'estudi de les col·leccions: Els Tresors de la Universitat de València (Universitat de València, 1999).

A partir d'aquell moment, l'Àrea de Patrimoni Cultural va prendre un pes decisiu per al desenvolupament de les diferents funcions que permeten la salvaguarda del patrimoni universitari. Aquestes funcions vénen recollides en els mateixos Estatuts com a norma principal que regeix el seu funcionament, s'assenyala la importància del patrimoni cultural propi de la Universitat de València i es compromet a conservar i difondre els seus valors propis. Aquest patrimoni està compost pel conjunt de béns mobles, i també immobles, de caràcter històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic, documental, bibliogràfic, científic, tècnic, i de qualsevol altra naturalesa cultural.

Tenint en compte la diversitat i especificitat de les col·leccions culturals i científiques de la Universitat, cadascuna d'elles compta amb la seua pròpia autonomia de gestió, que dirigeix una persona responsable nomenada pel rector/a entre el PDI o PAS amb coneixements tècnics específics sobre la matèria. Al capdavant de l'Àrea de Patrimoni Cultural es troba una persona nomenada pel rector/a entre el PDI de la institució amb coneixements tècnics específics. Aquest àrea assumeix la gestió directa de la col·lecció històric-artística i també funcions de coordinació de la gestió del patrimoni cultural universitari representat en les diferents col·leccions.





**Fundació General**    **Àrea de**  
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA    **Patrimoni Cultural**

[coleccion.es](http://coleccion.es)

[www.uv.es/patrimonio](http://www.uv.es/patrimonio)

[www.facebook.com/patrimoniculturaluv](https://www.facebook.com/patrimoniculturaluv)